

Posudek disertační práce:

Mgr. Jan Řezáč, *Evropský kontext k ztvárnění figury v českém malířství druhé třetiny 19. století. Ideové a formální zázemí tvorby Josefa Mánesa.*

V úvodním abstraktu autor uvádí, že disertační práce „stanovuje základní metodologické postupy“ v rámci vymezeného tématu, snaží se „analyzovat původ Mánesových antropomorfních ztvárnění lidského těla, stejně jako jeho snahy, směřující k výtvarnému deformování anatomické substance jím traktovaných figur“ a jako cíl si stanovuje „proniknout k podstatě Mánesových tvůrčích postupů, závislých na mnichovských, drážďanských, düsseldorfských i vídeňských vlivech, včetně ideových“.

Práce má 225 stran, z toho 67 stran náleží soupisu literatury. Samostatný oddíl tvoří seznam vyobrazení s 99 reprodukcemi. Poznámkový aparát zahrnuje 1479 položek.

Autorův metodologický přístup vychází ze sledování a komparace uměleckých paradigmat, vztahujících se k zobrazení figury a proměňujících se v jednotlivých historických etapách od italské renesance, přes francouzské reprezentanty salonní malby až k německým romantikům. V širším rámci sleduje téma proměny figury rovněž v dobové (především německé) filozofii, literatuře a umělecké teorii, stejně jako v sociologických a psychologických souvislostech. V tomto interdisciplinárním a kulturně historickém kontextu se jeví zvolené téma jako mimořádně nosné a badatelsky přitažlivé, zpracované navíc s využitím pozoruhodného množství zejména zahraniční literatury.

V případě zkoumání původu Mánesova zpodobení lidského těla autor uvádí řadu konkrétních příkladů od uměleckých autorit i méně známých umělců, jejichž práce, které byly mnohdy šířeny grafickými technikami, jej oslovily. K tomuto účelu je autorem pečlivě a přesvědčivě sestavena obrazová příloha, v níž jsou reprodukována díla, jež Mánesovy patrně posloužila jako předloha pro vlastní uměleckou parafrázi. Autor zde názorně dokládá, že se Mánesova figurální strategie formovala pod bezprostředním vlivem konkrétních osobnosti zejména vrcholné italské renesance a německého umění první poloviny 19. století, především pak členů nazarénského hnutí.

Závěrečné shrnutí je přehledně a srozumitelně strukturováno podle tematických okruhů, jednotlivé teze jsou náležitě doloženy a text je psán, na rozdíl od předchozích kapitol, srozumitelnou češtinou bez zbytečného nadužívání cizojazyčných výrazů. Mánesovo pojetí figury je dále hodnoceno v jejím začlenění do jeho krajinářské tvorby, ale také třeba i z hlediska genderových rolí, náboženské a mytologické tematiky, či utváření národních topoi. Anatomické deformace Mánesovy pozdní tvorby pak autor nepřičítá pouze jeho duševní nemoci, ale vnímá je jako průběžně se objevující

charakteristiku v jeho díle od začátku padesátých let, ovlivněnou řadou dalších podnětů a mající oporu i v evropském malířství, konkrétně v manýrismu či u Johanna Heinricha Füssliho a jeho napodobitelů. Závěr je tedy relevantní syntézou předchozích kapitol, která podtrhuje jejich zamýšlený význam a smysl.

Práce je psána ne vždy jednoduchým jazykem, který by čtenáři jasným způsobem zprostředkoval zamýšlená sdělení. K tomu bohužel přispívá někdy zbytečné užívání cizojazyčných výrazů, autorem patrně převzatých z uvedeného množství zahraniční literatury, a to i v pojmosloví, pro které má čeština zcela adekvátní a významově přesné výrazy. Někdy tak dochází dokonce k pleonasmu, jako v případě slovního spojení recentní současnost (s. 19).

Práce s literaturou, zvláště zahraniční, je v uvedeném množství obdivuhodná. Nicméně si myslím, že pro čtenáře, který ji nemusí vždy znát, není autorem vždy jasně uvedena významová souvislost v místě citace se sledovaným tématem.

Sledované souvislosti mimo vlastní obor výtvarného umění jsou někdy velmi široké a neprokazují zcela přesvědčivou vazbu k tématu.

Na závěr jedna provokativní poznámka. Není jasné, jestli autor nakonec nevnímá Josefa Mánesa jen jako pouhého epigona, který ve své tvorbě pouze syntetizoval různé vizuální podněty zejména od zahraničních vzorů, nebo jestli mu také přisuzuje vlastní uměleckou invenci a původnost. A tento problém možná souvisí i s obrazovou přílohou předkládané práce. Při srovnání obrazového materiálu, kde jsou konkrétní Mánesovy práce konfrontovány s díly jiných autorů, se zdaleka ne vždy jedná o doslovné citace, ale spíše o volné výtvarné analogie.

Z mého pohledu předkládaný opus splňuje požadavky na disertační práci. Předkládanou disertační práci doporučuji k obhajobě s návrhem klasifikace – prospěl.

Mgr. Roman Musil
Západočeská galerie v Plzni

